

පුරාණ මුතුගල ලෙන් විහාරයේ ඓතිහාසික පසුබිම පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

සෙනරත් කේ.කේ.පී.කේ.එම්.¹

ඓතිහාසික පුලතිසි පුරවරයේ මහවැලි ගංගා නිම්නයේ ඉපැරණි බෞද්ධ උරුමය මනාව විද්‍යාමාන වන මුතුගල ලෙන් විහාරය පොළොන්නරු දිස්ත්‍රික්කයේ වැලිකන්ද ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාශයේ මුතුගල ග්‍රාමනිලධාරී වසමේ අක්කර සියගණනක් පුරා ව්‍යාප්ත ව පවතී. භූමිය පුරා ම විහාර සංකීර්ණයේ පුරාවස්තු ව්‍යාප්ත ව පවතින අතර ක්‍රි.පූ 3 සිට ක්‍රි.ව 10 සියවස් දක්වා අනුරාධපුර යුගයේ දී ආරම්භව ක්‍රි.ව 11-13 සියවස දක්වා පොළොන්නරු යුගය තෙක් අඛණ්ඩ ව පැවති බෞද්ධ විහාර සංකීර්ණයක් මේ ආශ්‍රිත ව පැවති බව තහවුරු කෙරෙන පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක බොහෝ ප්‍රමාණයක් පොළොව මතුපිට මෙන් ම ස්ථරීභූත ව ද වාර්තා වන බව හඳුනා ගෙන ඇත. මහින්දාගමනයත් සමඟ බුදු දහම ලක්දිව මුල් බැසගත් අතර ඒ සඳහා පුරෝගාමී ව කටයුතු කරනු ලැබූ දෙවනපෑතිස් රජු ධර්මාශෝක අධිරාජ්‍යයා අනුව යමින් රටේ තැනින් තැන අසුභාරදහසක් වෙහෙර විහාර කරවූ බව මහාවංශයේ දැක්වේ. මුතුගල ඓතිහාසික පුදබිම ද දෙවනපෑතිස් රජ දවස ඉදි කරන ලද්දක් බව එහි දැක්වෙන ගිරි ලිපි හා කටාරම් ලිපිවල අත්තර්ගත කරුණු තුළින් අනාවරණය වේ. විහාරස්ථානය පිළිබඳව වන අප්‍රකට තොරතුරුවලට අනුව “සැ ගල් ලෙන් විහාරය” වශයෙන් ද නම් කොට ඇති බව ඇතැම් පුරාවිද්‍යාඥයින්ගේ මතය යි. යටත් විජිත සමයේ ඒ අවට භූමි වගා කොට ඉංග්‍රීසීන්ට බදු ගෙවූ බවත් 1800 ගණන්වල එම බිම් ඒ ආශ්‍රිත ජනයාට ඔප්පු වශයෙන් ලියා දුන් බවත් දමිළ ජනතාවගේ මතය යි. මෙම කාලවකවානුවෙන් අනතුරුව මුතුගල ලෙන් විහාර සංකීර්ණය පිළිබඳව නැවත අවධානය යොමු වනුයේ අපවත් වී වදාළ දිඹුලාගල ආරණ්‍ය සේනාසනාධිපති වූ මාතර කිතලගම ශ්‍රී සීලාලංකාර නාහිමිපාණන් වහන්සේගේ කාල වකවානුව තුළ දී ය. ස්වභාවික ලෙන් විශාල සංඛ්‍යාවක් පිහිටා තිබීම හා අනෙකුත් පාරිසරික ලක්ෂණවලට අනුව මෙහි අනුරාධපුර යුගයට පෙර පැවති ප්‍රාග්, පූර්ව ඓතිහාසික යුගවල මානවයන් විසූ බවට අනුමාන කෙරේ. ස්වභාවික ආපදා සහ නිදන් සොරුන්ගේ ක්‍රියාකලාපයන් හේතුවෙන් භූමිය තුළ පිහිටියා වූ ස්ථූප, පෙතිපිළිම, පිළිමගෙවල්, ලෙන් විහාර හා වෙනත් ගොඩනැගිලි විනාශ වී ගොස් ය. ශේෂ ව ඇති ලෙන් සංකීර්ණ හා පියගැටපෙළ, පාෂාණ කපා වෙන් කරගත් ස්ථාන, යබොර, ගඩොල් හා මැටි බඳුන් කැබලි, ගිරි ලිපි හා ලෙන් ලිපි මෙම පුදබිම හා ඒ අවට පරිසරය පිළිබඳව නොදත් බොහෝ තතු ප්‍රකට කෙරෙන අනර්ඝ පුරාවිද්‍යාත්මක සාධකයන්ගෙන් ආඩා භූමියක් ලෙස මුතුගල ලෙන් විහාරය හඳුනා ගනී.

මුඛ්‍ය පද : ලෙන් විහාරය , යුගය , පුරාවිද්‍යාත්මක, විහාර සංකීර්ණය

¹පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.
kushanisenarath966@gmail.com